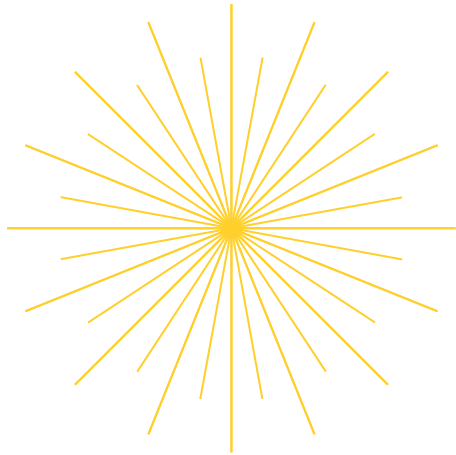

ROMANO
GUARDINI
—
PÁN

ÚVAHY O OSOBE
A ŽIVOTĚ
JEŽÍŠE KRISTA

TRIÁDA

PEREGRINANTIBUS
ET ITER AGENTIBUS

ROMANO
GUARDINI
—
PÁN

ÚVAHY O OSOBĚ
A ŽIVOTĚ
JEŽÍŠE KRISTA

TRIÁDA

Alle Autorenrechte liegen
bei der Katholischen Akademie in Bayern
Romano Guardini, Der Herr.
Betrachtungen über die Person
und das Leben Jesu Christi,
20. Auflage 2018,
Verlagsgemeinschaft Matthias Grünewald, Ostfildern /
Ferdinand Schöningh, Paderborn

Epilogue © Marius Reiser, Die Gestalt Jesu
bei Romano Guardini und der historische Jesus
in M. R., Die Autorität der Heiligen Schrift im Wandel der Zeiten.
Fohren-Linden, Carthusianus Verlag 2016

Epilogue © Karel Šprunk, 2021
Translation © Vladimír Petkevič & Karel Šprunk, 2021

ISBN 978-80-7474-383-2
ISBN (PDF) 978-80-7474-416-7
ISBN (ePub) 978-80-7474-417-4
ISBN (mobi) 978-80-7474-418-1

PŘEDMLUVA

Kdo se rozhodne mluvit o osobnosti a životě Ježíše Krista, musí mít jasno v tom, o co vlastně usiluje a jaké meze se tu kladou každému úsilí.

Mohl by se v souladu s duchem naší doby pokusit o Ježíšovu psychologii, nic takového však neexistuje. Existuje například psychologie Františka z Assisi – pokud v něm, pouhém člověku, už nezačíná to, co člověka převyšuje, čím se však teprve zakládá skutečný člověk v Božím smyslu a co má na mysli Pavel, když říká, že „duchovní člověk* nemůže být nikým správně posouzen“ (1K 2,15). Nicméně by bylo možné a také krásné se ptát, kde tkví kořeny této podivuhodné osobnosti, čím je podmíněn ten či onen rys jeho bytosti, jak je možné, že se v něm střetají tak zdánlivě protikladné síly, a přece tvoří tak zjevnou jednotu atd. U Ježíše Krista nic takového není možné, leda jen ve velmi omezené míře. Jestliže se o to přesto pokoušíme, znetvoříme jeho obraz. V jádru jeho osobnosti se totiž nachází tajemství Božího Syna, což veškerou „psychologii“ znemožňuje; tajemství, jehož odleskem, daným milostí, je to, že křesťana není možné správně posoudit. V podstatě můžeme učinit pouze jediné: ze stále nových hledisek ukazovat, jak všechny vlastnosti a bytostné rysy Ježíšovy postavy ústí do toho, co je sice nepochopitelné, nicméně plně nekonečného příslibu.

Anebo bychom se mohli pokusit o vylíčení „Ježíšova života“; takové pokusy ostatně zdaleka nebyly ojedinělé. Ani ten však v pravém slova smyslu neexistuje. Život třeba takového Františka z Assisi vylíčit můžeme – pokud se i zde proti každému „proč“ a „odkud“ nestaví tajemství znovuzrození a života milosti. Můžeme se ovšem pokusit alespoň zachytit, jaké místo zaujímá František

* Ve znění českého ekumenického překladu *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. Praha, Česká biblická společnost 2008: „Člověk obdařený Duchem (...) sám nemůže být nikým správně posouzen.“ Poznámka překladatelů.

ve své době: jak ho tato doba nese a formuje, jak k sobě František přitahuje všechny síly té doby, jak se stává čistým výrazem jejího života, a přitom zůstává plně sám sebou. Jak pátrá po tom Jediném, v němž se může naplnit; jaké bludné cesty, jaké přelomové zážitky, jaké rozmanité fáze naplnění byly tomuto hledání souzeny atd. I to je u Ježíše možné jen ve velmi omezené míře. Ježíš se bezpochyby nachází v určitém dějinném kontextu a poznat síly, které v něm působí, určitě přispívá k tomu, abychom mu lépe porozuměli. Z historických údajů však nelze odvodit ani jeho bytost, ani jeho činnost, neboť Ježíš přichází z Božího tajemství a opět se do něho vrací „poté, co byl mezi námi“ (srov. Sk 1,21). V jeho životě nepochybně můžeme zaznamenat události rozhodujícího významu, můžeme v nich rozpoznat určitý smysl a zachytit, jak se tento smysl naplňuje, ale neprokážeme nějaký „vývoj“ v pravém slova smyslu. Stejně tak není možné zdůvodnit průběh jeho osudu a to, jak Ježíš plní svou úlohu, nějakými „motivy“, neboť poslední „proč“ přichází z nevyzpytatelnosti toho, co Ježíš nazývá „Otcovou vůlí“ a co není přístupné žádnému historickému objasnění. Můžeme vycházet pouze z toho, co již napsali evangelisté. Na základě takových výroků jako: „prospíval na duchu i na těle a byl milý Bohu i lidem“ (L 2,52) a přišel, „když se naplnil stanovený čas“ (Ga 4,4), a tedy vyrůstal z dějin, které velmi podrobně známe, můžeme dospět k přesvědčení, že Ježíšova postava a dění okolo něho spolu hluboce souvisejí. Zároveň se však musíme vzdát představy, že tuto souvislost vystihneme běžným historiografickým přístupem. Spíše se před určitou událostí, určitým slovem, určitým činem budeme opětovně zastavovat, naslouchat, nechávat se poučit a v poslušnosti se klanět.

Tyto „úvahy“ si nečiní nárok na nějakou úplnost. Nesnaží se líčit Ježíšův život jako celek, nýbrž vždy vyjímají jen jednotlivá slova a události. Nechtějí charakterizovat Ježíšovu postavu v jejím postupném vývoji, nýbrž líčí tu jeden její rys, tu zase další podle toho, jak se právě dostává do popředí. Nejde tu o vědecký výklad ani o historii či teologii, nýbrž o duchovní promluvy, které po čtyři

roky zaznívaly při nedělních bohoslužbách a které nemají jiný cíl než v co největší míře plnit úkol uložený samým Pánem: zvěstovat jeho samého, jeho poselství a jeho dílo.

Autor zdůrazňuje, že nechce předkládat nic „nového“: ani nové pojetí Krista, ani lepší christologickou teorii. Nejde zde o to, co je nové, nýbrž o to, co je věčné. Ovšem kdyby se pomíjivému času, našemu času, postavilo do cesty to, co je věčné – pak by to bylo opravdu „nové“, čisté, plodné a stíralo by to prach všednosti. Někdy se čtenář možná setká s neobvyklými myšlenkami. Autor si na nich nijak nezakládá, jen by chtěl, aby napomohly lepšímu uvažování o Božím tajemství, onom tajemství, „které bylo po věky a po celá pokolení skryto, ale nyní je zjeveno jeho svatým. Bůh jim chtěl dát poznat, jak bohatá je sláva jeho tajemství mezi pohany: Je to Kristus mezi vámi, v něm máte naději na Boží slávu.“ (Ko 1,26-27) Lidské myšlenky před ním mnoho neznamenaají. Můžeme je použít, ale můžeme je také odložit. Záleží na poznání, které dává sám Kristus, když „vykládá Písmo“ a když „v nás srdce začíná hořet“ (srov. L 24,27 a 32).

POČÁTKY

1. PŮVOD A PŘEDKOVÉ

—

Kdyby se byl tehdy v Kafarnaum nebo v Jeruzalémě někdo Pána zeptal: Kdo jsi? Kdo jsou tvoji rodiče? Z kterého rodu pocházíš? – byl by mohl odpovědět tak jako v osmé kapitole Janova evangelia: „Dříve než se Abraham narodil, já jsem.“ (J 8,58)* Ale byl by mohl odpovědět i podle druhé kapitoly evangelia Lukášova, kde se říká, že Mesiáš pochází „z domu a rodu Davidova“ (L 2,4). Jak začínají evangelní zprávy o životě onoho Ježíše z Nazareta, který je Kristus, Pomazaný?

Jan hledá Ježíšův původ v tajemství Božího života. Jeho evangelium začíná takto: „Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh. Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic [z toho], co jest... Na světě byl, svět skrze něj povstal, ale svět ho nepoznal... A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy.“ (J 1,1-14) Ježíšův původ je v Bohu. Boží život je nekonečný, ale Bůh žije a existuje jinak než člověk. Zjevení nám říká, že neexistuje pouze jeden Bůh, takový, jaký se nachází v pokřesťanském židovství, v islámu a všude v novověkém vědomí. Bůh Zjevení existuje v tajemství, jež církev vyjadřuje učením o trojici osob v jednosti života. Tam hledá Jan kořen Ježíšovy existence: v druhé z nejsvětějších osob, ve „Slově“, v Logu, v němž Bůh, Mluvící, yjevuje plnost své bytosti. Mluvící a Vyslovovaný se však vzájemně

* Citáty z Písma svatého jsou většinou převzaty z *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. Český ekumenický překlad. Praha, Česká biblická společnost 2008. Někdy jsou však vzhledem ke kontextu přeloženy z německého originálu této Guardiniho knihy. Poznámka překladatelů.

spojují a jsou jedno v lásce svatého Ducha. Druhá z Božích tváří, pojmenovaná zde „Slovo“, se nazývá také „Syn“, neboť ten, který je vyslovuje, se nazývá Otec. A svatý Duch je v Ježíšově řeči na rozloučenou označován krásným přívískem „Utěšitel“ a „Přímluvce“, neboť působí, že Ježíšovi bratři a sestry „nezůstávají“ po Pánově návratu domů „osiřelí“. Vykupitel k nám přišel od tohoto nebeského Otce, v síle tohoto svatého Ducha.

Boží Syn se stal člověkem. Nesestoupil pouze k jednomu člověku, aby v něm přebýval, nýbrž sám se stal člověkem. Skutečně se jím „stal“, a aby nevznikla sebemenší pochybnost – aby se například nemohlo říkat, že se zhrozil nízkosti těla a spojil se jen s niterností nějaké svaté duše nebo s výšinami nějakého vybraného ducha –, Jan velmi důrazně říká: „A Slovo se stalo tělem.“

Dějiny a osud se neuskutečňují v pouhém duchu, ale teprve v těle; touto pravdou se budeme ještě obšírněji zabývat. Ve Vykupiteli však přišel Bůh, aby měl dějiny a osud. Vtělením vstoupil mezi nás a založil nové dějiny. Veškeré minulé dění určil k tomu, aby se nacházelo „před narozením našeho Pána Ježíše Krista“, aby je očekávalo a připravovalo. Veškeré následující dění určil k tomu, aby se rozhodovalo podle vztahu k Ježíšovu vtělení: buď je přijme, nebo je odmítne. „Přebývalo mezi námi“ – přesněji přeloženo: „Mělo svůj stan mezi námi.“ Ale „stanem“ Logu bylo jeho tělo, svatý stan Boží mezi lidmi, svatostánek mezi námi, chrám, o němž Ježíš farizeům řekl, že bude „zbořen a ve třech dnech znovu postaven“ (J 2,19).

Mezi oním věčným počátkem a tělesným bytím v čase je tajemství vtělení. Jan ohlašuje tuto skutečnost přísně, s metafyzickou silou. Tatam je přitažlivá pestrost postav, totam je kolotající dění, jež tak obohacuje a osvětžuje vyprávění Lukášovo. U Jana se všechno soustřeďuje na to nejprostší, nejzazší a mocné: Logos, tělo, vstup do světa, věčný původ, hmatatelná pozemská skutečnost, tajemství jednoty.

Jinak se počátek Kristovy existence jeví v evangeliu Matoušově, Markově a Lukášově.

Marek o vtělení vůbec nemluví. V prvních osmi verších je řeč o předchůdci a pak hned následují tato slova: „V těch dnech přišel Ježíš z Nazareta v Galileji a byl v Jordánu od Jana pokřtěn.“ (Mk 1,9) Matouš a Lukáš uvádějí Ježíšův rodokmen: cestu jeho rodu dějnami.

U Matouše nacházíme tento rodokmen na začátku jeho evangelia. Začíná Abrahamem a pokračuje přes Davida řadou judských králů až k Josefovi, „muži Marie, z níž se narodil Ježíš řečený Kristus“ (Mt 1,16). U Lukáše se s Ježíšovým rodokmenem setkáváme ve třetí kapitole po zprávě o Ježíšově křtu. Stojí tam, že mu bylo „asi třicet let. A jak se mělo za to, byl synem Josefa, jehož předky byli Heli, Mathat, Levi“ a tak dále. Následuje řada jmen, o jejichž nositelích nevíme nic bližšího, až k Davidovi; potom přes jeho předky až k Judovi, Jákobovi, Izákovi, Abrahamovi, kteří jsou prostřednictvím jmen velikých praotců, Noema, Lámecha a Henocha, spojení s Adamem, „který byl od Boha“ (L 3,23-38).

Je otázka, jak tyto dva tak odlišné rodokmeny vznikly. Někteří soudí, že první je rodokmen podle Zákona, to jest rodokmen Josefa, který byl z právního hlediska Ježíšovým otcem. Druhý je rodokmen pokrevní, tedy rodokmen Mariin, avšak podle starozákonního práva nemohlo jméno ženy ve sledu pokolení figurovat, a proto je zastoupeno jménem Josefovým. K tomu pak ještě přistupuje hledisko levirátního manželství, podle něhož si neženatý muž měl vzít vdovu svého bratra, zemřel-li bratr bez dětí, a první dítě pak patřilo do rodu zemřelého, zatímco další děti už do rodu tělesného otce. Podle těchto rozdílných hledisek byly také odlišně sestavovány rodokmeny. Avšak to, že právě Lukáš uvedl rodokmen Mariin, by mohlo znamenat, že tento výklad je obzvláště pravděpodobný, jelikož právě Lukáš nám přiblížil především Matku našeho Pána. Těmito složitými otázkami se zde však nebudeme blíže zabývat.

Posloupnosti jmen v rodokmenech jsou pro nás podnětem k různým úvahám. Nehledě na důstojnost, kterou jim dodává Boží slovo,

jsou velmi pravděpodobné také samy o sobě. Staré národy měly kdysi velice spolehlivou paměť. Mimoto byly kmenové rodokmeny vznešených rodů uloženy v archivech chrámu; je přece známo, že Herodes dal tyto listiny zničit, protože to byl povýšenec a chtěl hrdosti starobylých rodin vzít možnost, aby se s ním srovnávaly.

Jak jsou tato jména výmluvná! V nich nejprve vystupují v dlouhých temných staletích postavy z pravěku: Adam, s nímž je spojena touha po ztracené blaženosti ráje; Šét, který se mu narodil, když Kain zabil Ábela; Henoah, o němž se traduje, že „chodil s Bohem“ a ten si ho vzal k sobě... Poté prastarý Metúšelach [Metuzalém] a Noe uprostřed vod strašlivé potopy... Tak jdou po sobě jednotlivá jména jako milníky na cestě staletími od ráje až k tomu, jehož Bůh povolal z jeho země a kmene, aby s ním uzavřel smlouvu: k Abrahamovi, „který uvěřil“ a byl „Božím přítelem“. Následuje jeho syn Izák, který se mu narodil zázrakem a jehož pak znovu obdržel z oltáře; Jákob, Abrahamův vnuk, který bojoval s Božím andělem – tyto postavy ztělesňují to, co je ve Starém zákoně nejmocnější: byly zakotveny v pozemské existenci, a přece kráčely před Bohem. Vyznačují se tou nejhutnější pozemskou skutečností, jsou spjaté se všemi záležitostmi lidského života, ale Bůh je jim tak blízký, je v jejich bytí a slovech, v jejich dobrém i špatném konání tak zřetelně patrný, že jsou skutečným zjevením... Jákobův syn Juda přivádí rodový sled přes Perese a Arama až ke králi Davidovi. Jím začínají veliké dějiny národa. Nejprve nekonečné boje, poté dlouhá léta slávy a míru za Šalomouna. A již v posledních letech jeho vlády se královský rod stává nevěrným. Pak se ubírá cestou vedoucí do stále hlubší temnoty; někdy se vzchopí, ale brzy znovu upadá: válkou, bídou, zločiny a ohavnostmi, až vše dospěje k zániku říše a k „babylonskému zajetí“.

Tam rod pozbývá svého lesku a poté žije v nouzi a temnotě. „Josef, muž Marie“, je řemeslník a je tak chudý, že jako očišťující oběť nemůže přinést beránka, nýbrž jen „dvě holoubata“ (L 2,24).

Z těchto jmen před námi vystupují celé dějiny Božího lidu. A nejen z těch, která jsou uvedena, ale i z těch vyškrtnutých; vypráví se totiž,

že jména Achaba a dvou, kteří následují po něm, byla z posloupnosti vymazána, protože prorok [Elijáš] nad nimi vyslovil kletbu.

Některá jména nás obzvláště vedou k zamyšlení. Jsou to jména žen, která jsou uvedena v okrajových poznámkách. Podle názorů některých exegetů jsou doplněna, aby byli Židé, kteří zaměřovali své útoky na Matku Páně, zahanbeni připomínkou neucty jejich královského rodu.

Ponechme stranou Rút, babičku Davidovu. Pro pravověrné Židy znamenala poskvrnu na vládnoucím rodu, protože byla Moabitka a David po ní měl v žilách cizí, Zákonem zakázanou krev. Nám je však tato bytost velmi blízká z nevelké biblické knihy nadepsané jejím jménem... Zato o Judovi, čtvrtém synu Jákobově, se říká, že „zplodil Perese a Zeracha s Támarou“. Tato Támar byla jeho snacha. Nejprve byla manželkou jeho nejstaršího syna, ten však brzy zemřel; pak ji podle Zákona pojal za manželku jeho bratr Ónan, ale nerad a aniž by naplnil její manželské právo. To vyvolalo Boží hněv a Ónan zemřel. Juda se nyní zdráhal dát jí třetího syna z obavy, že ztratí i jeho. Tu se Támar jednoho dne převlékla do šatu nevěstek a na osamělém rozcestí čekala na svého tchána, když šel stříhat ovce. Jejimi dětmi byla dvojčata Peres a Zerach. Peres pak byl pokračovatelem rodu (Gn 38)... O Salmónovi se vypráví, že zplodil Bóaze s Rachabou. Rachab byla ona žena, která v Jerichu přijala Jozuovy vyzvědače; i ona byla pohanka jako Rút, „hostinská“ či „nevěstka“ – tato slova byla ve Starém zákoně užívána záměnně (Joz 2). A dále: „David měl syna Šalomouna z ženy Urijášovy.“ David byl mužem královské vznešenosti, od mládí na něm spočívala záře vyvolení. Byl uchvácen Božím duchem, byl to básník a prorok. Během dlouhých válek položil základy izraelské říše. Měl velikost a vášň bojovníka; byl velkomyslný, a zase naopak tvrdý a neúprosný, když to pokládal za nutné. Skvrnou na jeho cti však bylo jméno Bat-šeba, což byla žena jednoho z jeho důstojníků – Chetejce Urijáše, chrabrého a věrného muže. Když byl Urijáš na bojišti, David zneuctil jeho manželství. Urijáš se vrátil, aby podal zprávu o stavu bojů o město Raba.

Tu král dostal strach a snažil se nedůstojnými, lstivými činy zakrýt to, co se stalo. To však nepomohlo, a tak Urijáše poslal zase zpátky se vzkazem adresovaným Jóabovi: „Postav Urijáše do nejtuzšího boje a pak od něho ustupte, ať je zabit a zemře.“ Tak se i stalo a David přijal Urijášovu ženu do svého domu. Nato mu prorok Nátan oznámil Boží hněv. Otřesený David se postil a kál; musel zažít smrt svého dítěte – potom však, jak je psáno, David vstal, pojedl a šel k Bat-šebě. Jejich synem byl Šalomoun (2S 11 a 12).

Byl jedním z nás, říká Pavel o našem Pánu, ve všem nám roven kromě hříchu (srov. Žd 4,15). Vstoupil do všeho, čemu říkáme lidství. Jména v rodokmenech nám vyjevují, co to znamená: vstoupil do lidských dějin s jejich osudem a s jejich vinou. V ničem nezůstával mimo ně.

V letech nazaretského ticha Ježíš patrně někdy o těchto jménech uvažoval. Jak hluboce bezpochyby pociťoval, co to znamená: lidské dějiny! Nade vším, co je v nich velké, silné, zmatené, ubohé, temné a špatné, byl on sám se svou existencí. Toto vše na něj naléhalo, aby to přijal do svého srdce, předkládal Bohu a nesl za to zodpovědnost.

2.

MATKA

—

Chceme-li rozpoznat určitý strom, prozkoumáme půdu, v níž má kořeny a odkud stoupá míza do jeho kmene, větví, květů a plodů. Proto je dobré obrátit se k půdě a základu, z něhož vyrůstá postava našeho Pána: k jeho matce Marii.

Praví se o ní, že pocházela z královské krve. Každý člověk je jedinečný, neopakovatelný a svébytný. Do jeho jedinečné podstaty, v níž stojí sám před sebou a před Bohem, nezasahují souvislosti jeho původu. Zde není žádné „jestliže“ a „protože“, „není už rozdíl

mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným“ (Ga 3,28). To je pravda, avšak to, co je veliké, co je nejhlubší, závisí ve všem, i v tom nejmenším, na tom, zda člověk má ušlechtilou povahu. V Mariině odpovědi na andělovo poselství bylo cosi velmi urozeného, královského. Setkala se tu s něčím naprosto nepředstavitelným. Požadovalo se od ní, aby bezvýhradně, ve veliké temnotě důvěřovala Bohu. Učinila tak zcela prostě, s velikostí, které si sama nebyla vědoma. Tato velikost jistě do značné míry vycházela z vrozené urozenosti její bytosti.

A nyní se její osud utváří podle osudu jejího dítěte. Ten začíná právě teď a pak pokračuje: když mezi ni a jejího snoubence vstoupí bolestná otázka... když odchází do Betléma a tam v nouzi a tísní dává svému dítěti život... když musí prchat a žít v cizině, vytržena z bezpečí, v němž dosud žila; v nestálosti a ohrožení, dokud se smí zase vrátit domů.

Když potom její dvanáctiletý syn zůstane v chrámě a ona ho po úzkostném hledání opět nalezne, zdá se, že poprvé pocítí božskou neuchopitelnost toho, co je součástí jejího života (L 2,41-50). Na její jistě pochopitelnou výčitku: „Synu, cos nám to udělal? Hle, tvůj otec a já jsme tě s úzkostí hledali!“ chlapec odpovídá: „Jak to, že jste mě hledali? Což jste nevěděli, že musím být v domě svého Otce?“ Tehdy jistě tušila, že nyní začíná to, co jí předpověděl Simeon: „Tvou vlastní duši pronikne meč.“ (L 2,35) Vždyť co to znamená, když dítě v takovém okamžiku úzkostné matce s naprostou samozřejmostí odpoví: Jak to, že jste mě hledali? Neudiví nás, že ve zprávě pak následuje: „Ale oni jeho slovu neporozuměli.“

Potom však čteme: „Jeho matka to vše uchovávala ve svém srdci.“ Ne tak, že by tomu rozuměla, jak jsme již uvedli. Tato událost a synova slova pro ni zůstávaly nejasné, ona však pronikala do jejich hloubky a samého základu, podobně jako půda do sebe přijímá vzácné semeno a to v ní může klíčit a růst.

Následuje osmnáct let ticha. Svatá zvěst se o nich nezmiňuje ani slovem. Ale ke sluchu otevřeného člověka promlouvá toto mlčení

evangelií velmi mocně. Osmnáct let ticha – „v jejím srdci“ ... Neříká se o nich nic jiného, než že dítě „je poslouchalo“ a „prospívalo na duchu i na těle a bylo milé Bohu i lidem“ ... Tiché, hluboké dění, proniknuté láskou této nejsvětější ze všech matek.

Poté syn odchází z domova, aby plnil své poslání. Ale i tehdy je ona v jeho blízkosti. Třeba úplně na začátku, při svatbě v Káně, kde je patrný ještě jakýsi poslední projev mateřské ochrany a mateřský pokyn (J 2,1-11)... Jindy dorazí do Nazareta matoucí, znepokojivá pověst a Maria se vydá na cestu, hledá ho, stojí plná obav přede dveřmi (Mk 3,21,31-35)... A pak je s ním opět v posledních dnech – u paty kříže (J 19,25).

Celý Ježíšův život je doprovázen blízkostí jeho matky. Nejsilnější je přitom její mlčení.

Jeden výrok ukazuje, jak hluboce s ní byl Pán spojen. Je právě uprostřed zástupu a mluví. Náhle jedna žena zvolá: „Blaze té, která tě zrodila a odkojila!“ Ježíš odpoví: „Ano, blaze těm, kteří slyší Boží slovo a zachovávají je.“ (L 11,27-28) Není to, jako by se opět nacházel mimo hlučící zástup? Jako by jeho duší procházel hluboký zvuk zvonu a on byl v Nazaretě a cítil blízkost své matky?

Ale jinak – když uvažujeme o slovech, kterými Ježíš promlouvá ke své matce, a když je na sebe necháme působit tak, jak vyplývají z dané situace – máme pocit, jako by se pokaždé mezi ním a jí rozevírala propast.

Tehdy v Jeruzalémě – to byl ještě dítě; bez jediného slova tam zůstal, v době, kdy město bylo plné poutníků ze všech zemí a bylo nutno se obávat nejen nějakého úrazu či nehody, ale i nejrůznějších násilností. Matka pak jistě měla právo se ptát, proč to udělal. On se však diví: „Proč jste mě hledali?“ Kdybychom nyní něco očekávali, pak větu, která ve vyprávění opravdu následuje: „Ale oni jeho slovu neporozuměli.“

V galilejské Káně sedí Ježíš se svatebčany u stolu. Jsou to zřejmě bezvýznamní, nemajetní lidé. Dochází víno a všichni tuší blížící se trapnou situaci. Tu se na něho Maria obrátí s prosbou: „Už nemá víno.“ On jí však odpoví: „Co to ode mne žádáš! Ještě nepřišla

má hodina.“ Co jiného to znamená než toto: Má hodina je základ mého jednání, je to vůle mého Otce, která ke mně promlouvá z každého okamžiku, nic jiného... Hned nato ovšem pomůže, ale proto, že právě teď – můžeme tomu porozumět třeba na základě toho, jak Bůh svým příkazem oslovuje proroky, jak je Bůh volá v tom či onom okamžiku – přišla „jeho hodina“ (J 2,1-11).

Když pak Maria přijde z Galileje a hledá ho – on právě vyučuje v jednom domě a lidé mu řeknou: „Hle, tvoje matka a tvoji bratři a tvoje sestry jsou venku a hledají tě“ –, tu se její syn zeptá: „Kdo je má matka a moji bratři?“ A rozhlédne se po těch, kdo seděli v kruhu kolem něho, a prohlásí: „Hle, moje matka a moji bratři! Kdo činí vůli Boží, to je můj bratr, má sestra i matka.“ (Mk 3,31-35) A třebaže ji poté nepochybně vyhledal a projevil jí veškerou svou lásku, přece jen jsou zde tato slova a my cítíme, jak zdrcující je jeho otázka, prozrazující nekonečnou vzdálenost, z níž on žije.

Dokonce i uvedená slova, která jsme pochopili jako výraz určité blízkosti, by mohla znamenat také vzdálenost: „Blaze tě, která tě zrodila a odkojila!“ – „Ne, blaze těm, kteří slyší Boží slovo a zachovávají je!“ A když Ježíš na kříži cítí blížící se konec a pod křížem v napětí a nesmírné bolesti svého srdce stojí jeho matka a čeká na nějaké slovo – tu pohlédne na Jana a řekne jí: „Ženo, hle, tvůj syn!“ A potom učedníkovi: „Hle, tvá matka!“ (J 19,26-27) V těchto slovech nepochybně zaznívala starost umírajícího syna, ale její srdce v tom vycítilo něco jiného: „Ženo, hle, *tam* je tvůj syn.“ On ji od sebe odvrací, náleží totiž zcela „hodině“, která nyní „přišla“, velká, strašná, požadující všechno. V naprosté osamělosti, s hříchem, který na něho byl vložen, před Boží spravedlností.

Maria byla vždy při něm. Spolu s ním prožívala vše, co se s ním dělo. Jejím životem byl přece život jeho. Ne však takovým způsobem, že by jej plně chápala; Písmo to říká jasně. „To svaté, co se z tebe narodí“, o němž se mluví v andělově poselství (L 1,35) – jak plné tajemství a Boží dálky je ono „to“! –, přišlo k ní. Dala mu všechno, své srdce, svou čest, svou krev, veškerou sílu své lásky. Přijala je do sebe, ono ji však přerostlo a vzpínalo se nad ni stále

výš. Jejím syna, který byl ono „svaté“, obestírala dálka. Z ní on žije, odtržen od matky. Nejzazšímu obzoru jistě nemohla porozumět. Jak by mu také mohla porozumět, tajemství živého Boha! Dokázala však něco, co je na zemi z křesťanského hlediska důležitější než chápání a co se dá uskutečnit jen díky stejné Boží síle, která v její době dává také pochopení: ona totiž věřila; a to v době, kdy jinak, ve vlastním a plném smyslu toho slova, patrně ještě nikdo nevěřil.

Jestliže něco vyjevuje její velikost, pak je to zvolání její příbuzné: „Blahoslavená jsi, žes uvěřila.“ (L 1,45)* Shrnuje oba již zmíněné výroky: „Ale oni jeho slovu neporozuměli“ – „Maria uchovávala to vše ve svém srdci.“ (L 2,50-51) Maria uvěřila. A musela svou víru stále znovu posilovat. Stále v ní sílit, upevňovat se v ní. Její víra byla větší, než jakou kdy měl jakýkoli člověk. Ano, je tu Abraham s ohromujícím vzepětím své víry, od ní se však požadovalo víc než od Abrahama. Neboť „to svaté“, které z ní vzešlo, se od ní vzdálilo a od ní odtrženo žilo z nekonečné dálky: její velikost spočívá v tom, že jako žena nepochybovala o jeho velikosti, i když jej zrodila, živila a viděla v jeho bezmoci... ale ani nepochybovala o své lásce, když od ní odešel a zanechal za sebou její péči... a především věřila, že je to tak správné a že se v tom naplňuje Boží vůle... nepolevovala, neustupovala, ale naopak vytrvala a silou víry se připojovala ke každému kroku, který vykonal její syn ve své nepochopitelnosti.

Maria se připojovala ke každému kroku, jímž Pán naplňoval svůj božský osud, ale zatím tak činila ve víře. Pochopení se jí dostalo teprve o letnicích. Tehdy „porozuměla“ všemu, co až dosud „uchovávala ve svém srdci“. Svou vírou je blíže Kristu a tkví hlouběji v díle vykoupení než všechny legendou opředené záznaky. Legenda nás může potěšit svými líbeznými obrazy, ale žít

* Český ekumenický překlad: „A blahoslavená, která uvěřila, že se splní to, co jí bylo řečeno od Pána.“ Poznámka překladatelů.

z ní nemůžeme – především ne tam, kde jde o to podstatné. Od nás se požaduje, abychom se ve víře potýkali s Božím tajemstvím a zápasili se zlovolným odporem světa. Nám není uloženo nějaké líbezné, poetické, nýbrž tvrdé věření – nadto v době, kdy mizí útěšné kouzlo věcí a všude na sebe narážejí rozpory. Čím jasněji budeme na základě novozákonních textů rozumět postavě Matky Páně, tím zřetelněji před námi vyvstane náš křesťanský život, jaký skutečně je.

Maria z hloubi své duše objímala Pána po celý jeho život i při jeho smrti. A stále znovu musela zakoušet, jak jí on, žijící z Božího tajemství, neustále uniká. Stále znovu se pozvedal nad ni, takže pocitovala, jak jí „proniká meč“ (L 2,35). Ale ve víře se stále znovu pozvedala za ním a znovu ho objímala. Až nakonec už ani nechtěl být jejím synem. Měl jím být ten druhý, který stál vedle ní. Ježíš stál sám nahoře, na samém vrcholu stvoření před Boží spravedlností. Ona však naposledy trpěla spolu s ním a toto odloučení přijala – a právě tak, ve víře, stála znovu vedle něho.

Ano, skutečně, „blahoslavená, která jsi uvěřila!“

3.

VTĚLENÍ

—

V liturgii vánoční doby se čtou dva verše z osmnácté kapitoly Knihy moudrosti: „Když všude zavládlo hluboké mlčení a noc ve svém běhu byla v půli cesty, tvé všemohoucí slovo, Pane, se náhle sneslo ze svého královského trůnu.“ (Mdr 18,14–15) Tato slova vypovídají o tajemství vtělení a obdivuhodně se v nich zračí nekonečné ticho, jež přitom panovalo.

Veliké věci se dějí v tichu. Nikoli v hluku a návalu vnějších událostí, nýbrž v jasu vnitřního vidění, v tichém hnutí při rozhodování, ve skrytém obětování a přemáhání: když je srdce zasaženo láskou, svoboda ducha volána k činu a jeho lůno oplodňováno

k dílu. Opravdu mocné jsou síly tiché. A my nyní chceme obrátit svou mysl k nejtiššímu ze všeho dění, k dění, jehož tichost pochází od Boha a kde není žádný shon a neklid.

Lukáš podává tuto zprávu: „V šestém měsíci“ – poté, co se anděl ukázal Zachariášovi a zvěstoval mu narození syna, který se měl stát předchůdcem Pána – „byl anděl Gabriel poslán od Boha do galilejského města, které se jmenuje Nazaret, k panně zasnoubené muži jménem Josef, z domu Davidova; jméno té panny bylo Maria. Přistoupil k ní a řekl: ‚Buď zdráva, milostí zahrnutá, Pán s tebou.‘ Ona se nad těmi slovy velmi zarazila a uvažovala, co ten pozdrav znamená. Anděl jí řekl: ‚Neboj se, Maria, vždyť jsi našla milost u Boha. Hle, počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. Bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího a Pán Bůh mu dá trůn jeho otce Davida. Navěky bude kralovat nad rodem Jákobovým a jeho království nebude konce.‘ Maria řekla andělovi: ‚Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?‘ Anděl jí odpověděl: ‚Sestoupí na tebe Duch svatý a moc Nejvyššího tě zastíní; proto i tvé dítě bude svaté a bude nazváno Syn Boží. Hle, i tvá příbuzná Alžběta počala ve svém stáří syna a je už v šestém měsíci, ač se o ní říkalo, že je neplodná. Neboť u Boha není nic nemožného.‘ Maria řekla: ‚Hle, jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova.‘ Anděl pak od ní odešel.“ (L 1,26-38)

Jak tiše se vše dělo, ukazuje další zpráva: Když se ukázalo, že Maria je v naději, chtěl se s ní muž jménem Josef, jemuž byla zaslíbená, rozejít, protože se domníval, že mu byla nevěrná, a je ještě chválen, že „ji chtěl propustit potají, protože byl spravedlivý“ (Mt 1,19); jistě ji velice miloval. Toto dění bylo tak nepřístupně hluboké, že Maria nenašla žádný způsob, jak je sdělit svému snoubenci. Musel ho poučit sám Bůh.

Za touto hloubkou, kterou si, byť s velkou úctou, snad ještě dovedeme nějak představit, se otevírá jiná hlubina, propast Boží. O ní vypovídají slova, která jsme uvedli na začátku. O ní mluví začátek